

'ONAFHANKELIJKHEID'

Omgekeerd werd in sommige Japanse kringen gemeend dat, mocht de oorlog onverhoopt met een Japanse nederlaag eindigen, Japans positie *na* de oorlog sterker zou zijn indien het *tijdens* die oorlog aan diverse naties van Zuidoost-Azië 'onafhankelijkheid' zou hebben geschonken. Men vindt dat laatste motief nauwelijks in de bewaardgebleven Japanse stukken terug. Heel begrijpelijk: dat Japan verslagen zou worden, leek ondenkbaar, het begrip 'nederlaag' was taboe. Dat neemt niet weg dat van medio '44 af, toen het Japanse Vijftiende Leger in Birma een zware nederlaag had geleden, de grens van de 'absolute nationale veiligheidszone' was doorbroken (de Amerikanen hadden de Marianen-groep in handen gekregen), de Geallieerde invasie in Normandië was gelukt en de *Wehrmacht* in de Sowjet-Unie opnieuw over honderden kilometers was teruggedreven, in sommige Japanse regeringskringen de mogelijkheid van een nederlaag reëel onder ogen werd gezien. Vooral gold dat voor het departement van buitenlandse zaken dat nu eenmaal meer informatie over het algemene oorlogsverloop ontving (om te beginnen al van de Japanse gezanten in neutrale staten als Zweden, Zwitserland, Spanje en Portugal) dan andere departementen. Het is dan ook misschien geen toeval dat wij juist in een document van Buitenlandse Zaken dat 'na-oorlogs motief' duidelijk aangetroffen hebben, zulks in een uit juli '44 daterend stuk: 'Inzake de onafhankelijkheid van Java en andere gebieden' (d.w.z. andere delen van Nederlands-Indië), waarin opgemerkt werd dat het verlenen van die 'onafhankelijkheid' Japan populair zou maken, het constante karakter van Japans beleid in Groot-Oost-Azië zou onderstrepen (aan Birma, de Philippijnen en Nanking-China was namelijk al 'onafhankelijkheid' verleend) en de eendracht in Groot-Oost-Azië zou versterken; voorts werd in het stuk gesteld dat Japan anderzijds in militaire en economische aangelegenheden een deel van zijn vrijheid zou verliezen en dat het verlenen van 'onafhankelijkheid' wellicht gezien zou worden als een onoprechte politieke zet, bedoeld om Japans militaire positie te verbeteren; daaraan werd in de samenvatting die wij hier volgen, toegevoegd: 'Verlening van onafhankelijkheid in het laatste stadium van de oorlog zou, voor het geval die oorlog ongunstig zou aflopen, betekenen' (wij cursiveren) '*dat Japan een vaste basis zou verwerven waarvan het in de toekomst gebruik zou kunnen maken in zijn strategie-oplange-termijn voor het zich weder oprichten van het Japanse keizerrijk.*'¹

¹ Aangehaald in *Japanese Military Administration in Indonesia*, p. 374 (dit is de in '63 door het *United States Department of Commerce* vermenigvuldigde vertaling van een in '59 in Japan gepubliceerde studie van de Waseda-Universiteit, uitgevoerd onder